

"V Vzajemni za interese vseh zavarovancev"

Verniki so zaupali lastniške certifikate Krekovim skladom in ob tem cerkev napačno enačili z državo, meni Rajko Stanković, predsednik MDS

DAMIJAN TOPLAK

V obdobju, ko mali delničarji v marsikaterem slovenskem podjetju doživljajo vedno bolj grenko izkušnjo delničarstva, smo se z Rajkom Stankovićem, predsednikom društva Mali delničarji Slovenije (MDS), pogovarjali o delovanju njihovega društva in o njihovih najbolj odmevnih akcijah v elektrodistribucijskih podjetjih, Vzajemni, holdingih Zvon, Savi, Merkurju, Perutnini Ptuj in številnih drugih primerih.

Čemu so društva malih delničarjev namenjena?

"Na področju delničarstva sem pričel delati 10. junija 2006 v društvu VZMD, vse do 12. marca 2009, ko sva se s predsednikom VZMD, Kristjanom Verbičem, zaradi različnih pogledov na delovanje društva in predstavljajanja interesov malih delničarjev razšla. V MDS, ki smo ga ustanovili aprila 2009, smo vedno poiskali nekoga, ki je delničar v določenem podjetju, da je poleg lastnih nesebično branil interese drugih malih delničarjev. Vedno smo skušali najti nekoga, ki je užival zaupanje večjih delničarjev bodisi (nekdanjih) zaposlenih. Z lastnim zbiranjem pooblastil se letno udeležimo 45 do 50 skupščin, imamo 21-odstoten izplen vrnjenih pooblastil za zastopanje na skupščinah, kjer v povprečju zastopamo dva odstotka osnovnega kapitala in dobre tri odstotke glasovalnih pravic. Nastopamo tudi kot pooblaščenca v podjetjih, kot so Petrol, Gorenje, Pivovarna Laško, Mercator, kjer organizirano zbirajo pooblastila. Lani smo med temi družbami najboljši rezultat imeli na Gorenju, kjer smo zastopali 12,37 odstotka delničarjev, saj smo dobili pooblastilo podjetja Philipsa Sluiterja (Home Products Europe), ki je 6,73-odstotni lastnik. Pri lastnih zbiranjih pooblastil bi izpostavil, da smo na lanski skupščini Krke zastopali 5,5 odstotka delničarjev, leto prej, ko se v zbiranje pooblastil ni vključila Krkina uprava, pa slabih 10 odstotkov. Že dve leti zapored smo največji zastopniki malih delničarjev v Žitu, kjer imamo

na skupščini od 26- do 28-odstotno zastopanost kapitala in v obeh letih smo z nasprotnim predlogom uspeli z zvišanjem dividende, z nadzornikom žal ne. V zadnjem letu smo se aktivno vključili v zgodbo obeh 'cerkvenih' holdingov Zvon in tudi tu dosegli od 6- do 10-odstotno skupščinsko zastopanost."

Mačehovska država v elektropodjetjih

Kolikšen je vaš letni proračun za delovanje in kako pridete do teh sredstev?

"Letni proračun je okrog 65 tisoč evrov. Do sredstev pridemo s sponzorstvi, donacijami, zelo majhen delež pa predstavljajo članarine. Kot pridobitno dejavnost lahko štejemo, ko pri paketih nelikvidnih delnic neborznih podjetij skušamo izpogajati višje prodajne cene, kar je velikokrat odvisno od največjega lastnika, ki je mnogokrat tudi direktor družbe. Tako smo lani pri prodaji manjšinskega deleža v Lipu Radomlje dosegli celo 25 odstotkov višjo ceno, kakor je bila, ko se je odločalo o prevladi lastništva v podjetju. Sponzorstvo pa ne pomeni, da teh družb ne bi opozarjali na morebitne napake, ki niso v interesu malih delničarjev. Imamo štiri tisoč pridruženih članov, rednih s plačanimi članarinami pa je blizu 60. Pri pridobivanju novih članov smo previdni, saj želimo malim delničarjem sprva pomagati, potem pa se odločimo, ali je naša storitev enkratna ali nas potrebujejo večkrat. Ne želimo imeti organizacije, z delovanjem katere člani ne bi bili zadovoljni. Tudi naša informacijska pisarna, ki deluje vsak dan, daje brezplačne informacije ne glede na članstvo pri nas."

V čem ste videli interes, da se vključite v zgodbe elektrodistribucijskih podjetij, kjer je petina lastništva v rokah malih delničarjev?

"Od delničarjev, ki so pristopili v naše društvo, smo bili glede elektropodjetij opozorjeni na problem malih delničarjev, ki nimajo možnosti nadzora niti niso deležni dividend in se država kot večinska lastnica do njih obnaša mačehovsko. V teh petih družbah je od 465 do 1700 malih delničarjev, od katerih je petina zaposlenih. Ostali so lastniki iz certifikatnega obdobja, ko je država krpala certifikatno luknjo, in so dobili te delnice namesto Telekomovih. Delnice elektropodjetij niso bile nikoli tržne, četudi so v normalnih ekonomijah to ene zanimi-

vejših delnic, ki dajejo nižje, a stalne donose. Pri nas so se zaradi 'bujne domišljije' zakonodajalca uvajali novi in novi davki in država si je tako prikrito izplačevala dobičke, ne da bi do preteklega leta kaj od tega imeli mali delničarji. Uvajala se je omrežnina, sistemski operater Sodo je bil prej papirni tiger in šele zdaj opravlja dejansko funkcijo; pod krinko evropske direktive so bili mali delničarji prikrajšani za zasluzke z dividendami. Od minulega leta, ko je to nalogo pri AUKN prevzel dr. Igor Šalamun, zdaj tudi državni sekretar pri ministru za infrastrukturo in prostor Zvonku Černaču, je sodelovanje zglednejše in z mag. Nikolajem Abrahamsbergom, našim zunanjim pravnim sodelavcem, smo dobili predsednika nadzornega sveta Elektra Celje. V vseh petih elektropodjetjih smo bili mali delničarji deležni dividend, prav tako smo začeli intenzivne pogovore o rešitvi našega statusa. Naša ideja je bila, da mali delničarji iz vseh petih podjetij kolektivno izstopimo, država v tem primeru prevzame stodoletno lastništvo omrežja, pri tržnih delih pa proda tisto, kar želi. Prehiteli so nas volitve, a pogovori se bodo v tej smeri nadaljevali, za tržne dele pa se kot potencialni investitorji pojavljajo Petrol, HSE in Gen Energija."

Dobiček, nagrada, izguba

Oglasili ste se v primeru stavke v Elektru Primorska ...

"Organizirano nastopamo na skupščinah vseh petih elektropodjetij in dosegamo od 5- do 12-odstotno udeležbo na skupščinah. V Elektru Primorska smo delničar, zbudlo pa nas je, da je kot edino elektropodjetje imelo spor z zaposlenimi. Zanj po našem mnenju ni bila kriva uprava, ampak nerazumevanje osnov ekonomije njihovega prvega sindikalista Valterja Vodopivca, ki je tudi delničar družbe, saj je pravico do nagrade zaposlenih štel kot samoumevno in neodvisno od poslovnih rezultatov podjetja. Že 29. decembra lani smo podali kompromisni predlog, naj uprava izplača tretjino zahtevane nagrade, neke vrste arbitražno telo pa naj ugotovi, ali so zaposleni upravičeni do preostanka nagrade. Če bi uprava Elektra Primorska izplačala celotno nagrado, bi se lanskih pol milijona evrov dobička spremenilo v četrto milijona izgube. Sindikalna stran se na naše pozive ni odzvala, poldrugi mesec kasneje pa je bil za zaposlene sprejet celo slabši predlog, saj bo zdaj tretjinski znesek izplačan v obrokih, hkrati pa

obstaja možnost, da bodo morali izplačano nagrado vrniti, če bo sodišče ugotovilo, da do nje niso upravičeni. Ob tem Vodopivec nenehno poudarja, da s stavko ni nastala večja škoda, saj so zamujala predvsem investicijsko-vzdrževalna dela, ki naj bi jih v prihodnosti nadomestili. Nehote se zastavlja vprašanje, ali ni v Elektriku Primorska potemtakem preveč zaposlenih."

Cerkev so enačili z državo ...

So v primeru holdingov Zvon 1 in 2 verniki z lastninskimi certifikati preveč zaupali cerkvenim institucijam oziroma kaj je šlo narobe?

"80 odstotkov od preostalih 63 tisoč delničarjev holdingov Zvon 1 in 2 je v tedanje Krekove sklade vlagalo lastninske certifikate in prihranke v dobri veri, saj so zaupali Katoliški cerkvi kot instituciji. Verjeli so v visoko moralnost njenih upravljalcev in v njihove poštene namene. Cerkev so enačili z državo in verjeli, da tako kot ne more propasti NLB, ker bo jamčila država, bo za te sklade jamčila cerkev."

Je stečaj obeh Zvonov za delničarje najslabša rešitev?

"Na žalost ja. Glede upnikov pa upam, da bo stečajna upraviteljica pametno prodajala naložbe in skušala maksimirati donose, tudi v sodelovanju z malimi delničarji v teh podjetjih, ki imajo možnost ponovnega izstopa po bolj primerni ceni. V primeru Mladinske knjige Založbe bomo mali delničarji pristopili k prodajnemu konzorciju Abanke, NLB, najbrž tudi Hypo banke, ki imajo po zasegu delnic Zvonu Dva 69 odstotkov delnic, mali delničarji jih imamo dobrih 10 odstotkov. Skupaj lahko zagotovimo statutarni 75-odstotni lastniški delež in maksimiramo donos pri prodaji delnic. Podobno se bomo vključevali v vseh družbah, kjer bo to mogoče."

Prisilna poravnava T2 pa ima lepo tno napako, saj sodišče v okrnjenem delovanju med lanskimi velikonočnimi prazniki ni odločilo o možnosti predhodne dokapitalizacije družbe s strani holdinga Zvon Ena, kar je pomenilo njihovo razlastitev, čeprav so denar imeli. V prihodnje se bodo s T2 najbrž veliko ukvarjali kriminalisti, ker je veliko indicov o množičnem prefakturiranju opravljenih storitev in neakovostno izvedenih delih, kar je v finančno godljo spravilo T2 in oba Zvonova."

Govori se, da se za T2 zanimajo v Simobilu ...

"T2 je s prisilno poravnavo prišel do 170 milijonov evrov svežega denarja

in bo ob morebitni spojitvi s Simobilom lahko zaživel kot resna konkurenca Telekomu, kar bi znalo biti ugodno za uporabnike, manj pa za Telekom Slovenije in njegove delničarje."

Druge zavarovalnice so bile bolj spretno

Precej dejavni ste bili pri Vzajemni, kjer ste pri kandidiranju za skupščino in kasneje nadzorni svet sklenili zaveznitvo s Kmetijsko-gozdarsko zbornico Slovenije ...

"Pri Vzajemni smo zaznali nepokrivanje interesov vseh skupin njenih članov. Od naše ustanovitve smo sodelovali na vseh skupščinah Vzajemne, v času izredne uprave pod vodstvom Dušana Kidriča sem sodeloval v posvetovalnem odboru uprave, kjer smo z idejami skušali Vzajemni po številnih špekulacijah o odtujevanjih povrniti ugled, predvsem v smislu doseganja poslovnih rezultatov. Ugotovili smo, da je imela zastarel način trženja, saj so bile druge zavarovalnice bolj spretno, ko so ji s paketnimi ponudbami odvzele precej zavarovancev. Poleg osnovnega produkta dodatnega zdravstvenega zavarovanja bi Vzajemna morala razvijati dopolnilne produkte, zlasti na področju dolgotrajne oskrbe v starosti. Za volitve v skupščino smo se odločili za skupni nastop s KGZS zaradi lažjega pokrivanja terena in dobili smo 15 od 45 članov skupščine, tudi dva (Cirila Smrkolja in Nežko Ivanetič) od skupno sedmih nadzornikov. Zdaj teče izbor nove uprave, kjer upamo na soglasen predlog nadzornega sveta v smislu izbiranja kompetentne uprave, ki ne bo imela težav s pridobivanjem zavarovalniških licenc zaradi morebitnih preteklih poslovnih dejanj in ki bo delala izključno za interese vseh zavarovancev, ne pa posameznih interesnih skupin."

V medijih se ugiha o navezi med vašim društvom in dr. Boštjanom Averjem, nekdanjim članom uprave Vzajemne.

"Ob začetkih našega delovanja smo iskali predlog za člana nadzornega sveta Luke Koper, in ker je bil Boštjan Aver predsednik nadzornega sveta Kada in hkrati doma iz bližine Kopra, se nam je zdel primeren, da bi predstavljal male delničarje v Luki Koper. V danem trenutku pa nismo vedeli, da stvari v Vzajemni eskalirajo do take mere, kot so. Na omenjeni skupščini je bil Boštjan Aver naš pooblaščenec, a za njegovo izvolitev v nadzorni svet nismo dobili zadostnega števila glasov. Po tistem se je naše sodelovanje končalo. Nista pa naše društvo in Vzaje-

mna takrat kakorkoli sodelovala."

"Znamo zategniti pas" za razvoj

Kako ocenjujete odnose, ki jih imate z vodstvi podjetij, na skupščine katerih prihajate?

"Odnosi se iz leta v leto izboljšujejo, saj so vodstva podjetij začela razlikovati med našim društvom in drugim združenjem: ugotovila so, da nismo 'špilferderberji', če podjetja delujejo dobro in skladno s kodeksom o upravljanju javnih delniških družb, imajo ustrezen nadzor in pred delničarji ne skrivajo dobrih in ne slabih rezultatov. Delničarji imamo načeloma enake interese kot uprava. Razlikujemo se pri višini dividende, a znamo zategniti pas in dobiček nameniti za prihodnji razvoj, če je ustrezno predstavljen. V določenih delniških družbah uprave žal tega ne prepoznajo in se izogibajo stikom z društvi malih delničarjev, saj menijo, da imajo ta vedno nekaj v ozadju. To lahko povežemo z morebitnim odvzemom glasovalnih pravic družbam v pretežni državni lasti zaradi kršenja zakona o prevzemih, kjer je naše društvo skupaj z ATVP po ustavni presoji dokazalo, da mora zakon veljati za vse, ne glede na to, ali si državni lastnik. Ne verjamem, da bi lahko v tej situaciji manjšinski lastniki v teh podjetjih prevzemali nadzor, saj so delničarji odgovorni in bi se za menjave odločili le takrat, ko bi to bilo dogovorjeno z velikimi lastniki, saj si nihče ne želi še večje nestabilnosti v teh družbah."

Kako ocenjujete razmere pri posebni reviziji v Perutnini Ptuj pa podobno situacijo v Savi, Merkurju?

"Posebna revizija v PP je v slepi ulici. Pravni manevar vodstva družbe, ki smo ga zaznali na skupščini, je bil očitno dovolj močen, da se revizija še danes ne izvaja, čeprav je sodišče o njej hitro odločilo in zamenjalo revizorja, ki ga je problematiziralo vodstvo PP. Moramo počakati še na izsledke posebne revizije v Merkurju, saj je med Merkurjem in PP prišlo do izmenjave deležev, kjer napol propadli Merkur zdaj obvladuje 25 odstotkov relativno še stabilne PP, delež slednje v Merkurju pa je bil s konverzijo terjatev v lastniške deleže dodatno razvrednoten. Treba bo ugotoviti, s sklepom katerega organa je prišlo do medsebojne lastniške prepletenosti, kajti skupščina takega sklepa ni sprejela, ali ga je nadzorni svet in kdo je takrat sedel v njem, upam, da bo pokazala revizija. Delnica PP ni tržna in ima na sivem trgu slabo likvidnost. Nekateri delničarji, ki so v preteklosti delali v PP,

izgublajo zaupanje v podjetje in delnice, ki so v najboljših časih dosegale 20 evrov vrednosti, zdaj prodajajo po štiri do pet evrov.

Pri Savi smo dosegli kompromisno odločitev, da bo nadzorni svet razkril določene dele interne revizije, a dlje od najave ni prišlo. Tudi v tem primeru borzna vrednost strmoglavlja, a v zadnjem času se kljub določenim anomalijam (predvsem unovčevanja opcijskih pogodb v primeru Finetola in Maksime Invest) kažejo žarki upanja, saj je nova uprava pod vodstvom **Mateja Narata** pričela kadrovske rez in v holdingu skoraj prepolovila število zaposlenih, za okoli sto se je znižalo tudi število zaposlenih v proizvodnji. Družba je konsolidirala poslovanje v turizmu v enovito podjetje, v bankah pa ji bo verjetno to uspelo po zamenjavi nadzornega sveta Gorenjske banke, kar bi se lahko zgodilo na letošnji skupščini, ko potekajo redne volitve. Kmalu naj bi začeli odprodajo nestrateškega premoženja, s čimer bi se lahko Sava bolj razdolžila. Izjemno nizka cene delnice Save je v prvi vrsti izraz plitkosti slovenskega kapitalskega trga."

"Delničarji imamo načeloma enake interese kot uprava.

Razlikujemo se pri višini dividende, a znamo zategniti pas in dobiček nameniti za prihodnji razvoj, če je ustrezno predstavljen"

Rajko Stankovič: "Poleg osnovnega produkta dodatnega zdravstvenega zavarovanja bi Vzajemna morala razvijati dopolnilne produkte, zlasti na področju dolgotrajne oskrbe v starosti." (Robert Balen)